

IL-LSIEN, IL-KELMA U L-KITBA.

Il-bniedem biex ifisser lil għajru dak li hu jaħseb u jhoss, u biex jitlob dak li jeħtieġlu, jinqeda bil-*lsien*.

L-ilsna huma ħafna fid-dinja: ma hawnx ġens li ma għandux il-*lsien* tiegħu.

Fuq kif tnisslu l-ilsna wieħed minn l-ieħor, u jekk humiex ġejjin kollha kemm huma minn il-sien wieħed ewlieni, bosta nies haddmu moħħom u flew bir-reqqa l-kliem u s-sura tal-kliem, biex jaqbd u xi tarf; iżda l-fehmiet inqas, u min qal haġa, u min qal oħra. Dan ifisser li din hi għadma jiebba li biż-żmien biss tista' titgerrem. Aħna dan it-twegħir inwarrbuh, għaliex bħal issa ma jgħoddx għalina.

Il-kelma hi tabilhaqq wieħed mill-akbar għeġubijiet illi jagħzlu l-bniedem mill-animali l-oħra. Kif il-bniedem bi ftit ilhna, li hu jaf jilwi, jikser, iżewwaq, iqassam, jorbot u jifred, bi lsienu, bis-saqaf ta' ħalqu u bi griżmu, jista' jfisser kull ma jaħseb u jixtieq, hi haġa li tgħax-xqek; iżda aħna ma nistagħġbux biha, għaliex qatt ma noqogħdu niġluha u niġmuha sewwa.

Haġa oħra tal-għaġeb, kif il-bniedem għaraf joħloq il-għelmiet jew ittri, li bihom sata' jfisser l-ilhna kollha u jorbothom flimkien f'suriet bla għadd, sabiex ikun jista' jhożż dak li hu jaħseb u jixtieq.

Mhux dejjem il-bniedem għandu ma' ġenbu lil dawk li jixtieq ifissrilhom il-ħsibijiet tiegħu, u meta hu hekk il-kelma mill-fomm ma tiswa xejn, u jeħtieġlu jinqeda bil-kelma maħzuża jew *miktuba*,

PROZA U POEZIJA.

Issa min jikteb aktarx ikollu għajnu għal haġa minn dawn it-tnejn: jew li jinqeda b'li jikteb biex *ifisser* lil hadd ieħor dak li għandu f'moħħu; jew biex *ihenni* lil min jaqra b'dak li hu jikteb.

Min jikteb biex *ifisser* lil hadd ieħor dak li għandu f'moħħu u jfiehmu x'irid, aktarx jikteb ħafif, u jhaddem dak il-kliem, dak il-għidud u dawk ix-xbihiet li huma l-iżjed fil-fomm ta' kullhadd u jinsemgħu fit-taħdit ta' kulljum, biex il-ħsieb tiegħu jidher bħal f'mera: iżda min jikteb biex *ihenni* lil hadd ieħor b'dak li jikteb, jagħzel dejjem l-isbaħ kliem, joħloq l-isbaħ dehriet, ifantas l-oħla xbihiet u jinseg' kollox flimkien *bis-sengħa*, biex il-kitba tkun iddoqq għall-widna, sabiha għall-moħħ u qawwija fuq il-qalb. L-ewwel sura ta' kitba tissejjah *proza*, l-oħra *poezija*.

Għalhekk min jaqra *proza* isib kollox wati, u nistgħu ngħidu li qalbu ma tiegħu ebda sehem fix-xogħol tal-kittieb, u moħħu ma jaħdimx ħlief kemm jeħtieġ biex jiġbor dak li fisser il-kitba: fi kliem ieħor, min jaqra *proza* qisu qiegħed jisma' lil min jiħaddet; biż-zejjed jisimgħu, biex jifhemu. Iżda min jaqra *poezija*, jeħtieġlu li jissieħeb ma' min kiteb, u jhaddem rasu miegħu, u jhegġeg' qalbu bin-nar tal-poeta; inklilê ma jiswielu xejn li jkun jaqra. Jeħtieġlu jidhol bi ħsiebu go kull kelma u bejn il-kliem ukoll; jifi l-qagħda, it-taqsim u n-nisġa tal-għidud, iġharrex biex jilmaħ u jaħkem il-ħsieb kollu ta' min kiteb, u hekk jara l-leħħ tad-dawl li kien jixgħel u jziġġ ġewwa moħħ il-poeta fil-ħin li kien jikteb; jisma' l-ħlewwa tad-daqq li ħareġ minn qalb il-poeta u ntiseġ ma' kliem, u jduq il-hena tal-poezija—hena li ftit iduquh—li jerfgħu il-fuq, il-fuq, lill-hinn mill-faqar, mid-dwejjak, mit-twegħir ta' din il-ħajja, u jifrixlu quddiem għajnejh ħolqien ieħor, li hu qatt ma kien ra, u qatt ma kien joħlom li jara.

MIRJA

L< wfc cd jara x'lig addi bejn .1-wa da u 1-o ra ;

W I - G URIJA

I (PRO A)

"I - mien ta - ^ urija, i - mien li fih wie ed ma ja ti, ifjhaddi biex ma jar a qatt l-ura. It-tifkira tieg u fil-milja fcr-r ulija i gieg lek tixtiequ u tibkih."

Erba' kelmiet li jifhimhom kull add, li j osshom MI add, u li jg idhom kull wie ed li jersaq lejn il-amsin sena.

Isimg u issa kif ig idha 1-poeta :

I I - G URIJA

(POE IJA)

- 0 mien helu, kif g addejtli, Zmien ta' meta kont bla tija > It-tifkira biss allejtli Biex il-g ira n oss g alik • nt ma tar a i jed g alija, U sal-mewt indum nibkik

- °Tpt^eaH^{e,U} «^{hix} bi«erqa gnaddi u tmur hla A A

- 'l- sieh ma,, , <DR, (:, A, V) S ^ C L O)

W " « » * * k t m w t h * ' k l W M . o ra, lor u nlewwa o ra.

Dik il-g ajta fil-bidu

°O mien elu kif g addejtU^M

i iblek f'daqqa wa da quddiem g ajnejk lill-poeta f'sieg ata swied-il-qalb, osbien, bg ajnejh miksura b'rasu mwie na fuq qieg idu, jiftakar fi - mien ta' meta kien tfajjel bla tija u bla sieb, u, l-waqt illi jxebbah dak i - mien, hieni bla mag ruf, ma - mien li hu fi , jibki, u majistax isib fara lief billi jikteb dakli hu j oss, biex jaqsam ma' add ie or il-g omma ta' qalbu.

I da 1-poeta ja filli - mien lig adda ma jar a' qatt 1-ura, u lit-tama ta' minjistenniehhi fi erg a : g al-daqshekk inti tisma' lildan 1imsejkenjistqarr illi g araf wisq imwa ar il-hena ta - g urija, u li jdumjibkihsa 1-a ar sieg a ta' ajtu:

"It-tifkira biss allejtli Biex il-g ira n oss g alik : Int ma tar a' i jed g alija U sal-mewt indum nibkik."

U kemm g addiet ti ri, ja asra ! g all-Poeta s-sieg a tal-hena ! Kif in biet u ntilfet fil-bellig a ta - mien !

"O mien elu, g ax bis-serqa Tg addi u tmur bla add ma jsibek ? B ala le a minn ta' berqa, G addejt fuqi u ejt me ud.

U l-Poeta ma baqag lux liefxewqa bla temnu -ix-xewqata' minhu blatarf mmkkt^h nnet mta kien g al tarbija mita kjen g adu - ^ a b ^ rwiefen tal- ajja, kien g adu ma *°TM minn dan hemm

merfug g al kull mafiluq uu il-wied tad-dmug :

„Li kont nista' nar a ngibek, Kieku fik irrid immut.

(Jissokta)

Oun